

قدیم و جدید ملاحظه نمی‌شود. انتقال عواید ناشی از قراردادهای به شرح ماده ۱۵ قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی به این عبارت پیش‌بینی شده است: «پرداخت‌های مربوط به اقساط اصل تسهیلات مالی سرمایه‌گذاران خارجی و هزینه‌های مربوطه قراردادهای حق اختراع، دانش فنی، کمک‌های فنی و مهندسی، اسامی و علائم تجاری مدیریت و قراردادهای مشابه در چارچوب سرمایه‌گذاری خارجی، براساس مصوبات هیئت و تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی، قابل انتقال به خارج است». در قانون جلب و حمایت از سرمایه‌های خارجی مصوب ۱۳۳۴، اشاره مستقیمی به قابل انتقال بودن این‌گونه سرمایه‌ها و عواید نشده بود و با توجه به اینکه در قوانین استاندارد و پیشرفته سرمایه‌گذاری خارجی انتقال این‌گونه عواید و پرداخت‌ها پیش‌بینی می‌شود، باید گفت اشاره و تصریح به این نوع سرمایه‌ها در قانون جدید از نکات روشن قانون اخیر است.

۳. ممنوعیت سلب مالکیت یا پرداخت غرامت عادلانه

در مطالب پیش به اختصار یادآور شدیم که مخاطرات احتمالی ناشی از نابسامانی‌های سیاسی، از عمده نگرانی‌های سرمایه‌گذاران خارجی است. این مخاطرات که بیشتر غیرتجاری هستند، برای سرمایه‌گذار خارجی خطر جدی محسوب می‌شود، بنابراین سیاست کشورها در جهت رفع این نگرانی برای تشویق سرمایه‌گذاری خارجی مختلف است. عده‌ای اصولاً هرگونه سلب مالکیت از سرمایه‌گذار خارجی را ممنوع کرده‌اند و اجازه سلب مالکیت یا ملی کردن اموال بیگانگان را تحت هیچ شرایطی نمی‌دهند، برای نمونه می‌توان به قانون سرمایه‌گذاری خارجی ویتنام در این دسته از کشورها اشاره کرد.

عده‌ای دیگر از کشورها اصولاً ملی کردن را حق لاینفک دولت می‌دانند و بر این عقیده‌اند که دولت در مصادره سرمایه‌های خارجی و ملی کردن اموال و سرمایه‌ها آزاد است، اما در این مورد دولت سرمایه‌پذیر مکلف به جبران خسارت عادلانه‌ای است که در این رهگذر به سرمایه‌گذار خارجی وارد آمده است.

ماده ۳ قانون جلب و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی قدیم ایران مصوب ۱۳۳۴ مقرر می‌داشت:

«چنانچه با وضع قانون خاصی از صاحب سرمایه‌ای سلب، مالکیت شود، دولت جبران عادلانه خسارت وارد را تضمین می‌کند به شرط آنکه در مدت سه ماه پس از سلب مالکیت، تقاضای جبران خسارت وارده به هیئت مذکور در ماده ۲ تسلیم شود و در صورت بروز اختلاف، رسیدگی به ادعای جبران عادلانه خسارت وارده‌ای که دولت آن را تضمین می‌کند در محاکم صلاحیت‌دار ایران به عمل می‌آید. در این‌گونه موارد دولت می‌تواند اجازه انتقال سرمایه را به خارج بدون رعایت شرایط ماده ۵ بدهد». در ماده ۲ قانون فوق حق برخورداری سرمایه‌ها و بنگاه‌های خارجی از کلیه حقوق، معافیت‌ها و تسهیلاتی که برای سرمایه‌ها و بنگاه‌های خصوصی داخلی موجود است، مقرر شده بود.

در ماده ۹ قانون جدید سرمایه‌گذاری خارجی در ایران مصوب ۱۳۸۰ مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت نظام مصوب ۱۳۸۱، مقرر شده است: «سرمایه‌گذاری خارجی مورد سلب مالکیت و ملی شدن قرار نخواهد گرفت مگر برای منافع عمومی به موجب فرایند قانونی به روش غیرتبعیض‌آمیز و در مقابل پرداخت مناسب غرامت به مأخذ ارزش واقعی آن سرمایه‌گذاری بلافاصله قبل از سلب مالکیت».

۹۹ تصویب قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران که بر اساس قانون نمونه داوری آنسیترال (کمیسیون سازمان ملل متحد برای تجارت بین‌الملل) تدوین شده است، گامی در راستای نهادینه کردن داوری در کشور ما به حساب می‌آید که بر اساس اصل ۱۳۹ قانون اساسی و توسل به داوری در مورد دعاوی تجاری بین‌المللی با رعایت شرایط خاصی مقدور است و مشکلات و تقیدات خود مانعی بر سر راه توسل ساده به داوری تجاری است.

۴. امکان توسل به داوری در مقام حل و فصل اختلاف

می‌دانیم که شیوه‌های رسیدگی و حل اختلاف نسبت به یک موضوع متعدد بوده، ممکن

است با توسل به یک مرجع قضایی و از طریق دادرسی‌های مقرر در دادگاه ملی، به اختلاف حادثه رسیدگی شود یا با توسل به یک مرجع شبه قضایی و در غالب نهاد داوری به موضوع رسیدگی شود و نیز با استفاده از یک روش غیرقضایی مانند میانجی‌گری، اختلاف مطروحه حل و فصل شود.

توسل به داوری آن‌هم از نوع بین‌المللی، بهترین مکانیسمی است که باعث حصول اطمینان بیشتر سرمایه‌گذاران خارجی شده و به‌عنوان یک مؤلفه مؤثر در نهایت باعث جذب هر چه بیشتر و بهتر سرمایه‌های خارجی خواهد شد. دلیل این امر واضح است: اصولاً خارجیان به دادگاه‌های ملی مستقر در کشور سرمایه‌پذیر و نحوه دادرسی آن‌ها و حقوقی که از حیث شکلی و ماهوی به تشخیص این دادگاه قابل اعمال تشخیص می‌شود، اعتماد ندارند و نفع و مصلحت خویش را در توسل به یک داوری بین‌المللی می‌دانند.

تصویب قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران که بر اساس قانون نمونه داوری آنسیترال (کمیسیون سازمان ملل متحد برای تجارت بین‌الملل) تدوین شده است، گامی در راستای نهادینه کردن داوری در کشور به حساب می‌آید که بر اساس اصل ۱۳۹ قانون اساسی و توسل به داوری در مورد دعاوی تجاری بین‌المللی با رعایت شرایط خاصی مقدور است و مشکلات و تقیدات مقرر در این اصل، خود مانعی بر سر راه توسل ساده به داوری تجاری است.

بسیاری از قوانین در این رابطه به داوری‌های که در سطح گسترده در زمینه تجارت بین‌المللی سرمایه‌گذاری خارجی مورد استفاده قرار می‌گیرد اشاره دارند که از آن جمله می‌توان به داوری از طریق مرکز حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری ایکسید (ICSID) یا دیوان بین‌المللی داوری (ICA) یا اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC) و داوری از طریق قانون نمونه آنسیترال (UNCITRAL) اشاره کرد.

۵. اعطای امتیازات و حذف موانع در زمینه‌های پرداخت مالیات و حقوق گمرکی

قبلاً اشاره نمودیم که ایجاد رغبت در سرمایه‌گذار خارجی به انحای مختلف باید به عمل آید و از جمله موارد مؤثر در این انگیزش